

ИВАН ЕФРЕМОВ СРЕЩА НАД ТУСКАРОРА

Превод от руски: Иван Добрев, 1956

chitanka.info

Преди доста години аз плавах като старши помощник на доста големия параход „Коминтерн“ — солидна английска постройка от пет хиляди тона. Движехме се между Владивосток и Камчатка, а понякога на юг — до Шанхай или по-близо — до Хензан и Хакодате.

През юли 1926 година извършвахме обикновения си рейс до Петропавловск с отбиване в Хакодате — следователно през Цугарския пролив. От Хакодате тръгнахме надвечер, а след едно денонощие ни настигна бясна буря — истински тайфун от югозапад. Вдигна се такава вълнение, че когато минавахме траверза^[1] на Немуро, вълните започнаха да заливат кораба. Имахме ценен товар на палубата, а освен това и разни чупливи машини в трюма. След кратко съвещание с мене на мостика нашият капитан Бегунов, славен, макар и суров старец, реши да измени курса, за да пътуваме със заден страничен, почти попътен вятър. Корабът изведнъж престана да бъде обливан с вода и въпреки адската вълна тръгна по-спокойно. Трябваше да начертая върху картата нов курс вместо обикновения: оставих остров Сикотан на север и тръгнах източно от Курилските острови...

Бурята ни блъска цяла нощ и едва на следната сутрин започна да утихва. Но чак до вечерта вятърът беше много силен. А при настъпването на нощта съвсем утихна и аз рано си легнах да спя, тъй като извънредно много се бях уморил през последното денонощие.

Настъпи съвсем необикновена за тези места нощ — ясна й безлунна, с безветрие, пълно спокойствие. Спях много дълбоко, но по трайно вкоренен навик се събудих при звъна на склянките^[2]. Макар и да не преброих ударите, знаех, че има половин час до моето дежурство. И наистина почти веднага се появи бюфетчикът с грамадна чаша горещо какао. На всички мога да препоръчам този навик — да пият горещо какао преди дежурство; тогава студът и влагата не са страшни и човек изведнъж се разсънва. Скочих, бързо се облякох, изпих какаото и като запуших лула, пак се изтегнах в леглото. Колко са хубави тези десетина-петнадесет минути преди отиването на нощно дежурство в студ, тъмнина, влага и мъгла.

Вдишвайки ароматичния, силен тютюн, аз се вслушвах в неравномерния плясък на вълните и в отмерената работа на машината. Нейният мощен шум и лекото потръпване на целия грамаден корпус на кораба действуваха успокоително, като тиха мелодия. В каютата беше топло, ярката светлина на лампата падаше върху масичката с лежащата

върху нея интересна книга — наслада след дежурството, която предвкусах. С удоволствие огледах каютата си — мъничък частен дом, който се носи на шест метра височина над страшната зелена дълбина на Тихия океан, и си помислих, че моряшката професия ме е увлякла най-много с това, че ми оставя много време за размишления, към каквито винаги съм имал склонност.

Мислите ми бяха прекъснати от чукане на вратата. Вратата широко се разтвори и на прага се появи масивната фигура на капитана.

— Какво скитате по такава ранина, Семьон Митрофанович? — запитах аз, като седнах и извърнах към него тежкото кресло. — Още не е съмнало навярно...

— Как да не е съмнало! Скоро могат да се угасят светлините... Пък и какво рядко време!...

— В такова време само да спиш — казах аз. — Аз, разбира се, съм нещастник — трябва да вървя на дежурство, — но вие?

— Ех, младежи! Дай ви на вас само да се излежавате! — добродушно отговори капитанът. — А на мене, стареца, не ми трябва много да спя. Аз вече обиколих палубата, пресметнах вредите от бурята... Разгеле, Евгений Николаевич, проверете през деня вашия курс, за да не е само по изчисление — добави той, докато аз си обвивах шията с шалчето и си нахлузвах палтото.

— Непременно, Семьон Митрофанович, пътят ни е нов — отговорих аз на капитана и драснах кибрит, за да си запаля лулата.

Рязък тласък и веднага след това глух удар разтърсиха корпуса на кораба. Почти в същото време някъде в кърмовата част се разнесе тътнеж и шумът, от машината престана. Няколко секунди се гледахме мълчаливо и се заслушвахме. Машината отново заработи — и пак същият тътнеж, след който настъпи тишина. Горещата кибритена клечка, която продължавах да държа в ръка, опари пръста ми и аз, като изпреварих капитана, излетях от каютата...

Всички, които много са плавали, ще разберат моите чувства в тази минута, защото знаят с какъв неволен страх се посреща спирането на машината в открито море. Със своето биене мощното сърце на кораба му дава живот и сила за борба със стихииите. Но ето че то спря и корабът е мъртъв; сега той е играчка на неверния океан...

Като завих към стълбата, аз се подхлъзнах и едва тук забелязах, че корабът се е наклонил към левия борд. В този момент ме настигна

капитанът. Пресекливото му дишане издаваше неговото вълнение, но побелелият в морето старец не каза нито дума.

На палубата беше тъмно. Едва започващото разсъмване очертаваше само общите контури на кораба. Вратата на корабоводачната кабина бе отворена и от нея падаше ивица светлина. От мостика се чу разтревоженият глас на третия помощник:

— Нещастие, Семьон Митрофанович! Натъкнахме се на риф... Изглежда, че винтът е разбит, кърмилото се заклини...

Капитанът викна сърдито:

— Какъв ти риф, по дяволите?! Тук е най-дълбоката бездна на океана!

„Ама, разбира се, тускарорската вдлъбнатина“ — сетих се аз и се поуспокоих.

Капитанът се изкачи на мостика. Моето място беше на палубата.

— Боцман, поддежурните горе, да се приготви дъномерът — заповядах аз.

Като напрегнах очите си, видях как капитанът се наведе над преговорната тръба. „Говори с механика“ — помислих си аз. Телеграфът зазвъня слабо. Отново се чу тътнеж под кърмата. Звънът на телеграфа съвпадна със спирането на работата на машината.

— Евгений Николаевич, измерете с дълбокомера по десния борд — долетя гласът на капитана.

Аз дадох командата. Боцманът се отзова от тъмнината:

— Няма дъно!

— По-близо до носа, при котвената висилка! — изкомандува капитанът.

— Две марки и две! — отзова се боцманът.

— Четири метра и половина?! Какъв дявол! — извиках аз.

Откъм левия борд дълбочината се оказа от три и половина до четири и половина метра, а зад кърмата — шест метра.

Разсъмваше се. Аз се наведох през борда, мъчейки се да различа нещо в тъмната вода, която се плискаше долу. Чувствувах се онова тежко и бавно дишане на морето, което се нарича мъртво вълнение. С учудване възприемах отмереното поклащане на парахода върху голямата и дълга вълна. Това поклащане не се придружаваше от удари, което би било неизбежно при засядане на риф. Капитанът ме повика на мостика. Наведен през перилата, той упорито се вглеждаше във

вълните откъм левия борд. Блесна прожектор. Сивата мъгла на утринния здрач се отдалечи от кораба. Забелязах, че вълните под левия борд на кораба бяха по-малки, отколкото наоколо — къси и плоски.

— Евгений Николаевич, дайте по-скоро мястото на кораба според изчислението!

— Слушам, Семьон Митрофанович! — отговорих аз и се отправих към корабоводачната кабина.

— Спуснете лодка! — чу се гласът на капитана. — Петя (така наричаха третия помощник), вие с дълбокомера — в лодката!

Уважението ми към капитана, който без излишно суетене изясняваше аварията, още повече порасна. „Юначина е старецът!“ — помислих си аз, като слагах транспортира върху картата, и чух стъпките на капитана зад гърба си.

— Е, какво има? — спокойно попита той, едва погледнал върху картата, където отбелязаната точка беше далече от Курилските острови, над страшните дълбочини на Тускарора.

Внезапна догадка като мълния прелетя през мозъка ми.

— Струва ми се, че разбрах, Семьон Митрофанович — казах аз.

— Какво разбрахте?

— На потънал кораб сме се натъкнали.

— Така е — потвърди капитанът. — Вероятност едно на милион, а пък ето че точно на нас се случи, няма какво да се каже... А какво става с Петъовите измервания?

Излязохме на мостика.

Лодката вече беше спряла до левия борд. Както и очаквахме, дори и съвсем близо до кораба нямаше дъно.

Настъпи ясно утро. От трюмовете се върнаха ревизорът и боцманът, които доложиха, че няма теч. В това време при нас се изкачи началникът на водолазната спасителна команда, която возехме, за да изтегли от една плитковина японския кораб „Америкамару“ — опитен морски инженер.

Той обходи кораба, после се изкачи на мостика.

— Да започнем ли, командире? — запитва инженерът.

— Добре, хайде по-скоро — съгласи се капитанът.

— Возихме ви да спасявате японеца, а сами станахме обект за спасяване.

Двамата водолази, широки като шкафове — явно хора с грамадна сила, — започнаха да се приготвят. Самият аз няколко пъти бях правил кратки спускания във водата, но нито веднъж досега не бях виждал работа на водолази в открито море и с интерес ги наблюдавах.

Измерванията на дълбочините с лодката бяха установили приблизителната ширина на потъналия кораб. На левия борд закрепиха странично стърчило^[3], от което пуснаха въжена стълба. Водолазът се въоръжи с дълъг прът и започна да се спуска направо във вълните, като от време на време се опираше с пръта в борда на парахода и се залюляваше на въжената стълба. Изведнъж той отпусна стълбата и веднага се скри под водата, като остави на повърхността хиляди въздушни мехурчета.

Началникът на водолазната команда стоеше на борда до телефона. Той помахаше с ръка на мене и на капитана, викаше ни при себе си.

Стори ми се, че в лъчите на издигналото се над хоризонта слънце под кораба неясно се очертава някаква тъмна маса.

— Минете назад! — провикна се по телефона инженерът. — Да... Е, изпълзете!... А по-нататък? Добре...

— Какво му е доброто? — не се стърпя капитанът.

Но инженерът нищо не отговори. Както ми се стори, минаха много минути на напрегнато чакане. От време на време мембраните на телефона глухо бучаха.

— Опитайте се да проникнете в кърмовото помещение или в трюма — каза инженерът и предаде телефона на втория водолаз. — Ето какво, командире — каза той, като се обърна към капитана, — чудеса и това си е! Под водата срещу нас се е движел някакъв потънал кораб. Ние с пълен ход сме се натъкнали на него. Оказва се, че нашият „Коминтерн“ се отличава с много остри форми — врязал се е в корпуса на загиналия кораб като брадва в греда и явно — здраво се е забил. Потъналият кораб е много стар, голям дървен ветроход. Мачтите са изпотрошени, разбира се. Вълнорезът на „Коминтерн“ е влязъл в кърмовото помещение на ветрохода, а винтът и кърмилото му се намират точно над пречупеното стърчило. Те, слава богу, са цели. Когато се опитали да завъртят машината, винтът биел в стърчилото. А як е тоя старинен ветроход — ето кое е за учудване!

— Я ми обяснете, другарю инженер — попита капитанът, — как е могъл потъналият кораб да плава толкова време, и то под водата като подводна лодка?

— Много просто: корабът е дървен, а навярно и товарът му е лек. Аз изпратих водолаза в трюма, да види какво има там. А под водата сте го тикнали вие със своя параход — той вероятно едва-едва се е показвал над водата... Да, разбира се, нека се изкачи — прекъсна обясненията си инженерът, като се обърна към водолаза при телефона.

Събралата се при борда команда, пък и ние с капитана гледахме изкачващия се водолаз като вестител от непозната страна. Този човек се спусна смело във водата посред океана и дълбоко под парахода ходи по загиналия кораб, който много години се е носил из морските простори. Веселите, леко закачливи очи на водолаза, който си свали водолазното облекло, с нищо не издаваха умората, която той без съмнение трябваше да изпитва. На съвещанието в корабоводачната кабина водолазът очерта приблизителния корпус на потъналият кораб, който ни учуди със своите старинни очертания. Тъй като знаеше, че аз винаги съм се интересувал от историята на флота и особено от ветроходните кораби, капитанът ме запита дали не мога да определя класа и възрастта на кораба. По грубите контури, нахвърляни от водолаза, беше, разбира се, много трудно да се реши каквото и да било. Във всеки случай това беше тримачтов кораб с много големи размери, с широк корпус и издигната кърма. Реших, че са минали най-малко сто години от неговото построяване. Водолазът съобщи, че корпусът на кораба е построен от много плътно дърво. Трюмът, както изглежда, е натъпкан до върха с леки листове от корк.

След като помисли малко, инженерът реши да се опита да разруши с взрив десния борд на ветрохода, за да може плаващият товар да се изтърси. Тогава тежкият, напоен с вода дървен корпус ще потъне от собствената си тежест и ние ще се освободим.

— Е добре, хайде освобождавайте ни в името на всичко свято! — възкликна капитанът.

Инженерът отново се замисли.

— Какви затруднения има още? — с тревога запитва капитанът.

— Там е работата, че за това трябва двама души — ще стане по-скоро и главно по-безопасно. Ако не се проникне до борда през трюма, ще трябва отвън да се дълбае, а много трудно ще се справим с

течението. Все пак е щастие, че е така необикновено тихо, иначе би било съвсем лошо.

— Че нали имате двама водолази — казах аз.

— То водолазите са двама, но единият трябва да бъде горе, при помпата. Нали част от нашите специалисти заминаха напред с „Лозовски“. Та мисля какво да правя...

Тук аз си спомних за своя малък водолазен опит и помислих: „А какво, ще стане, ако аз се спусна?“ Разбира се, страшно беше да се спускам в открито море, но аз бях сигурен, че ще вляза в работа като спомагателна сила. Предложих на инженера услугите си в качеството на втори водолаз и в отговор на неговата недоверчива усмивка разказах какво знам и какво мога.

— Ех, нека пък самият водолаз реши, ще ви вземе ли за помощник, или не — каза инженерът.

Водолазът ме погледна изпитателно и ми зададе няколко въпроса за работата във водолазен костюм. Моите отговори като че ли го задоволиха и той се съгласи да ме вземе за помощник, като ме предупреди, че ако се джасна в корпуса, ще трябва да се сърдя на самия себе си.

Изслушах внимателно всичките наставления, като същевременно си мислех, че ако „се джасна в корпуса“, едва ли ще си спомня съветите на водолаза...

Командата се отнесе към моето спускане с приятелски и весел ентузиазъм и докато ме обличаха във водолазното облекло, можах да се наслушам на много цветисти думички, на каквито моряците са майстори.

Най-сетне всички приготовления бяха завършени. Надянатият шлем като че ли изведнъж ме отдели от обикновения свят. Водолазът се беше вече скрил под кораба, когато аз, като придвижвах не особено ловко тежките си крака, започнах да се спускам по стълбата. Цялото ми внимание беше погълнато от люлеещата се под мене тъмнозелена повърхност на водата. Трябваше едновременно да натисна с тила си изпускателната клапа, да изпусна повече въздух и да се гмурна под вълната в момента на нейното отдръпване назад. Направих това успешно и след няколко секунди гъст сумрак обви прозорчето на шлема. Наистина водата силно ме биеше от лявата страна и само с налягане на всички сили се задържах за нещо, което полегато се

издигаше нагоре вдясно от мен, и можах да се огледам. Ярکو светещото над морето слънце даваше достатъчно светлина. Отначало различавах само общите контури на потъналия кораб, пресечени от кривата черна сянка, която падаше от борда на „Коминтерн“. След това видях квадратна издатина — остатък от някаква палубна постройка, а зад нея — дебел пън, както разбрах по-късно — отломък от мачтата, до която се беше облегал водолазът. Аз незабавно се добрах до него и тръгнах подире му към борда на ветрохода. Едно тежко спускане по наклонена плъзгава повърхност, покрита с водорасли, раковини и лига. Но водата, която налягаше срещу нас, добре ни поддържаше. Както се бяхме уговорили още горе, решихме да проникнем в трюма през разбитото кърмово помещение.

Бордът на загиналия кораб се очертаваше от ясна линия, зад която се прекъсваше отражението на слабата светлина, падаща отгоре. Нататък имаше мрак — пропаст в чудовищната бездна на абсолютно черната вода, и аз потръпнах, като си представих, че бордът на кораба виси над осемкилометрова дълбочина...

С люшкането на вълните по палубата на потъналия кораб се гонеха петна от слънчева светлина. Като следях мъждивите и светлите зеленикави петна на слънцето върху тъмния фон, аз се стараех да си представя изгледа на кораба. Помогна ми тренираната в очертанятия на стари ветроходи памет. През пласта от набрани раковини и виещите се опашки на водораслите аз по-скоро отгатнах, отколкото видях тримачтов кораб с широк корпус, построен много масивно. Ниският и тъп нос и високата кърма говореха за XVIII век. По много дебелината отломка на стърчилото се отгатваше неговата значителна дължина, което също е типично за корабите от XVIII век. Изобщо корпусът се беше запазил великолепно, дори капакът на трюмния люк^[4] беше налице. Малко пред главната мачта започваше голяма вдлъбнатина. Продънената от гръбнака на нашия кораб палуба се беше огънала в средата, надлъжните подпалубни греди се бяха изкривили, стърчаха пречупени напречни подпалубни греди и придаваха на тази част на кораба вид на мрачно разрушение, усилено от дълбоката чернота, която цареше в пробитите места и в цепнатините. Изтръпнах в недоумение пред хаоса от изпочупени греди и дъски, но моят спътник включи силния електрически фенер и веднага зави наляво. Тук наистина, както и предполагагах „теоретически“, се чернееше десният

коридор в кърмовата част на кораба, оцелял при сблъскването. Аз също включих електрическия фенер и рамо до рамо с водолаза влязохме в гъстия мрак, като предпазливо напипвахме с крака дъските на палубната настилка. Вдясно от нас едва сивееше светлина, която минаваше, както предполагах, през задните кърмови прозорци или поточно през онова, което беше оцеляло от тях. Без съмнение люковете на трюма, ако съществуваша, бяха останали зад нас, навярно малко по-вдясно, и ние ги бяхме преминали, прониквайки дълбоко навътре в кърмата. Подтикван от горещо любопитство, бързо съобразих, че светлината трябва да прониква през каюткомпанията, а срещу нея, както бива обикновено, трябваше да бъде каютата на капитана. На стената вдясно от мене, където сега се люшкеше едва забележимо сиво петно светлина, трябваше да бъде входът в каютата, която може би пази тайната на този кораб. Аз решително тръгнах надясно. Червеникавата във водата светлина на електрическия фенер се плъзгаше по черно-кафявата стена без признаци на каквито и да било отвори. Сложих ръката си, стегната в гумената ръкавица, на стената и като я движех по лигавите дъски, скоро напипах реброто на рамката на вратата.

„Изглежда тук е вратата“ — досетих се аз и започнах да бутам с рамо стената. Но тя не отстъпваше. Ударих стената с лоста, който на четвъртия път проби дървото и едва не се изплъзна от ръцете ми, като хлътна в празнината — по-точно, във водата зад вратата. Все повече и повече натисках вратата, когато зад гърба ми се разля светлият кръг от фенера на водолаза. Той приближи шлема си до моя и видях в полумрака учуденото му и разтревожено лице. Показах му вратата. Той кимна одобрително. В същото време до съзнанието ми достигна гласът на инженера, който повтаряше настойчиво: „Другарю старши помощник, какво става с вас, защо не отговаряте?“ Съобщих му накратко, че съм проникнал в кърмовото помещение, че всичко е в ред и че сега ще почнем да се промъкваме към трюма. Гласът в телефона замлъкна успокоено и аз отново се обърнах с всичките си мисли към вратата на капитанската каюта. Не знам защо, бях напълно уверен, че зад тази врата именно се намира каютата на капитана.

Водолазът прекарва ръка по края на нишата на вратата и вмъкна своя лост между вратата и нейната каса. „Дявол да го вземе! Навярно вратата се отваря навън!“ — озари ме мисъл и аз присъединих

усиления си към мечата сила на водолаза. Не минаха и две минути и ние стояхме сред непрогледния мрак на онова помещение, което някога е служило на капитана. Нашите фенери не даваха много светлина, помещението беше голямо и аз никак не можех да си представя точния вид на капитанската каюта. Подът под нас беше равен и хлъзгав. Постоянно се натъквахме на някакви парчета от дърво — навярно остатъци от мебели. Носът на моята тежка обувка се удари в нещо. Светлината на фенера изтръгна от мрака ъгъла на квадратен сандък, който лежеше ребром до лявата стена на каютата.

— Аха! — зарадвано извиках аз.

И веднага от другия свят изникна гласът на инженера:

— Какво — „аха“?

— Нищо, всичко е в ред — побързах да отговоря аз и се наведох над сандъка.

Той не беше тежък, но за мене, и без това претоварен с инструменти и уморен от необикновената работа, беше много трудно да нося този допълнителен товар.

В това време водолазът обиколи каютата край дясната ѝ страна и също намери два малки сандъка, които носеше, стиснати под мишница. Той кимна доволен, като видя моята находка. Тъй като не намерихме нищо друго интересно в каютата, започнахме „съвещанието“. След като се разбрахме чрез горните телефони, т.е. чрез кораба, изнесохме находките си на палубата и ги сложихме на затулено място. След това отново се върнахме в коридора и някак много бързо намерихме прохода към трюма.

За онова, което стана по-нататък, едва ли ще мога да разкажа твърде свързано и подробно. Това бе тежък труд в безкрайния мрак на тесните задръстени проходи. Най-сетне изпълнихме с водолаза задачата си и поставихме няколко заряда в участъка на дъното и на десния борд на кораба. Когато всичко бе свършено и съединенията на проводниците бяха проверени, почувствувах се крайно уморен и без сила се опрях на някакъв масивен подпорен стълб в трюма, близо до кърмата. Водолазът разбра състоянието ми и ме остави малко да си почина. Когато се изкачих отново на палубата, което се оказа твърде мъчна работа, аз тъпо се зарадвах на мътното мъждукане на слънчевата светлина и за последен път обгърнах с поглед необикновената картина на палубата на потъналия кораб — рязко

очертаната в мътната светлина дясна заоблена част на кораба и стърчащото парче от сгърчилото.

Подадох сигнал „вдигайте“. Нарастващата светлина бликна над мене, вълните отново ме заплашваха с ударите си, блясъкът на повърхността на морето беше неочакван и радостен... Докато ловки ръце снемаха от мене шлема и ме освобождаваха от тежестта на водолазното облекло, вдигнат беше и моят спътник.

Отпуснал се уморен на дънера, гледах с възхищение водолаза, който изглежда и след второто спускане никак не бе изгубил своята закачлива бодрост.

— Е, юначина е вашият старши помощник — обърна се водолазът към капитана, — справи се както трябва! Ние с него — точно той — и изследователски поход извършихме, и в командирската каюта изтършувахме нещичко. — И той кимна към нашата плячка, вече изкачена на палубата.

— Това — после! — каза инженерът. — Сега ще палим.

Очите на всички моряци, събрани на палубата, бяха приковани в напрегнато очакване към мъничкото кафяво сандъче на индуктора, пред който бе коленичил инженерът и въртеше ръчката. Въртенето ставаше все по-бързо и мъничката машинка мелодично бръмчеше. Всички слушаха със затаен дъх. Беше много тихо, само плясъкът на вълните се чуваше иззад високия борд. Достатъчно бе едва доловимото движение на тънките пръсти на инженера върху бутона на съединителя, и глухият бумтеж на подводния взрив удари по нервите ни. „Коминтерн“ се разклати и железният му корпус издаде нисък и продължителен звук като гигантски роял. Откъм левия борд плисна висока вълна. В отичащата се водна маса се замяркаха парчета тъмно дърво, а след няколко секунди повърхността на водата се покри с множество почернели листове корк — товарът от трюма на кораба изплава на повърхността. Всички моряци, от капитана до готвача, чакаха с еднакво жадно внимание какво ще стане по-нататък. Чу се силно, но заглушено скърцане, след скърцането последва лек тласък, като че параходът бе подхвърлен отдолу нагоре. Ние продължавахме да чакаме, но нищо повече не се чу, само вълните плискаха както по-рано и в борда глухо се удряха парчетата, които изплаваха след взрива.

Спокойният глас на инженера наруши общото мълчание:

— Е хайде, командире, давай ход.

— Как, това ли е всичко? — трепна капитанът.

— Че разбира се!

Капитанът се втурна към мостика, телеграфът зазвъня и неочаквано появилият се шум на машините вече не бе съпровождан от тревожния бумтеж. Корабът оживя и тръгна. Под носа му зашумяха вълните. Когато „Коминтерн“ зави, за да легне на курса, всички дружно извикахме:

— За инженера — ура!...

— По местата! — чу се командата на капитана, който противно на обичая си бе запалил цигара на мостика, и палубата опустя.

Аз неохотно се вдигнах от дънера, приближих се до водолаза, моят другар по подводни приключения, и здраво му стиснах ръката. След това погледнах надире зад борда, където по вълните се люшкаха в далечината отломките, изтръгнати от взрива на ветроходния кораб, и с неприятното чувство за някакво извършено от мен убийство си представих как корабът, странствувал толкова дълго след своята гибел, съпротивявал се на времето и на океана, сега бавно потъва в най-дълбоката бездна... Усещането на силен нервен подем, което чувствувах през цялото време, отслабна, а след това и съвсем изчезна. Вместо това непреодолима умора завладя тялото и мозъка ми. Казах на матроса да отнесе нашите находки в кърмчийската кабина, а сам закретах към мостика.

Капитанът ме видя и ми протегна двете си ръце:

— Какъв юнак сте вие, Евгений Николаевич, какъв юнак! Благодаря ви. Тази вечер ще пийнем по чашка първокачествен ром с нашия главен спасител. — Жест по посока на инженера. — А сега идете да си починете — виждам колко сте уморен!...

Спуснах се бързо от мостика и след като се облях под душа, отидох в каютата си. Проснат на леглото, още известно време виждах ту мътната подводна светлина, ту люшкането на слънчевите петна, ту мрака на трюма... Каятата равномерно потръпваше от движението на машината и параходът спокойно се движеше по своя курс. Всичко, което се случи, потъна в небитието... След една минута спях вече дълбоко.

Беше тъмно, когато се събудих с чувство за нещо необикновено, което ме очаква, и изведнъж си спомних за своите находки. Облякох се, хапнах набързо и веднага се запътих към капитана, дето намерих

оживено общество, развеселено от първокачествения ром, на който и аз самият съм голям любител. Щом дойдох, капитанът нареди да постелят върху килима брезент и пристъпихме към отварянето на намерените сандъци. Големият сандък, който не се поддаваше на длетото — той беше направен от яко дърво, — се отвори едва след няколко силни удара с брадва. Из каютата се разнесе странна, остра миризма. За наше разочарование в сандъка намерихме само каша и парчета кожа — това беше всичко, което бе останало от корабния дневник. Капитанът, инженерът и механикът неволно се засмяха, като видяха как се удължиха нашите физиономии — моята и на водолаза. Отворихме едно от двете малки сандъчета, намерени от водолаза. В него се намери един старинен бронзов секстант^[5]. Изтърках зеления слой върху едната му страна и успях да прочета латински надпис. Неговият смисъл беше, че секстантът „е направен от механика Даниел...“ — презимето забравих — „в Глазгоу през 1784 година“. Тези данни всъщност не значеха нищо, тъй като английски инструменти можеха да се намерят на всеки кораб, а можеше и да са били използвани много години при необикновената трайност на старинните английски уреди.

Но третият сандък ни донесе оная радост, която е добре позната всекиму, който е постигал желана цел. Още при първия опит да го отворим старата му дървена обвивка се разпадна в ръцете ни и оголи мътно блестяща на ярката електрическа светлина калаена кутия, покрита с едри капки вода. Кутията беше затворена отгоре с плътно затиснат дебел капак. Невъзможно беше да се извади капакът и ние го изрязавме по горния ръб с ножовка, донесена от механика. Под него се оказа втори капак, плосък, завинтаващ се, с халка по средата. Отвинтихме го сравнително лесно и от кутията, вътрешността на която беше само овлажняла, но не съдържаха нито една капка вода, тържествено извадихме свитък хартии.

За втори път през този ден се разнесе дружно „ура“.

Небрежно навитата и поизмачкана сива плътна хартия, която много лесно се късаше, привлече вниманието на всички и те се струпяха над нея. Някакви химически процеси или влагата в кутията бяха напълно унищожили написаното в горната и долната част на всеки лист. Извънредно много бяха пострадали също тъй и листовите, които образуваха външната част на свитъка. Оцелели бяха само

няколко страници, които образуваха средната част на снопа листове, и един отделен лист светложълта плътна хартия, сгънат на четири и поставен в снопа. Тъкмо този лист ни даде ключа за разбирането на всичко, което се е случило.

Едри неравни букви покриваха малко полегато четирите жълти странички. Старинният английски език позатрудняваше четенето. Написаното разчитаме ние с инженера, останалите ни помагаша в трудните места. На отделния лист беше написано приблизително следното:

„12 март 1793 година, 6 часа след пладне, ширина 38°20' южна, дължина 28°45' източна, според сутрешното изчисление. Нека волята на Всевишния Творец бъде над мене. И така приемоте, неизвестни хора, моя последен поздрав и прочетете важните съобщения от мене, приложени към настоящето. Аз, Ефраим Джесълтън, собственик и капитан на прекрасния кораб «Света Ана», броя последните си минути на тоя свят и бързам да съобщя обстоятелствата на своята гибел.

Излязох от Капщад рано сутринта на 10 март с посока за Бомбай, като смятах да се отбия в Занзибар. През деня минах нос Бур, отвъд който ме посрещна необикновено силно вълнение, което силно подхвърляше кораба. На мръкване от североизток налетя силен ураган, който започна да ме отнася и да ме отклонява към юг, под предни връхни ветрила. През целия следващ ден «Света Ана» лежеше в откос, като се бореше с нарастващата сила на урагана. На разсъмване бурята още повече се усили, достигна невиджана, невъобразима сила. Загубих една след друга всичките си мачти. Мъжеството на екипажа неведнъж спасяваше кораба от сигурна гибел. Но изпратената ни от съдбата, чаша на страданието не беше изпразнена. Редица исполински вълни безпощадно се стовариха върху кораба, който, както и неговата команда, се изнури в дивата борба. Течът в носа и на палубата лиши «Света Ана» от устойчивост и в пет часа след пладне

корабът заби нос, след това легна настрана и започна да потъва. В момента на тази последна, непоправима катастрофа аз се намирах в каютата си. Тъкмо бях влязъл и исках да взема...“ По-нататък следваше съвсем нечетлив пасаж от бележката, след това отново можеше да се прочете: „... страшен трясък и наклон на кораба, воплите и богохулните ругатни заглушиха бесния вой на бурята и грохота на вълните. Паднах и силно си ударих главата, после се търкулнах към вътрешната страна на каютата, станах и направих опит да се измъкна през вратата, която сега беше отгоре, между стените. Но дебелият врата очевидно беше затрупан с нещо и не се поддаваше на моите усилия. Задъхан, цял в пот, аз паднах напълно изнемощял на пода, безразличен към близката смърт. Като се посъвзех, отново се опитах да изкъртя вратата, удрях по нея с креслото, след това с крака на масата, но само изпочупих мебелите, без дори да повредя вратата. Чуках и крещях до пълно изгубване на силите си, но никой не ми дойде на помощ и аз се уверих в гибелта на своите хора и започнах да чакам края си. Мина много време, но водата навлизаше в каютата много бавно: за един час се насъбра не повече от трийсет сантиметра. Потресен до дъното на душата си от катастрофата, аз не можах веднага да разбера, че много лекият товар на кораба — носехме корк от Португалия — и прославената здравина на корпуса на «Света Ана» не ще позволят на кораба изведнъж да отиде на дъното. Тъй че имам известно време да си спомня, преди да загина, за своите открития. Ще се опитам да ги предам на хората, тъй като от безгрижие и неугасима жажда да ги попълня не успях да направя това по-рано.

Необработените бележки за моите изследвания на морските бездни между Австралия и Африка се пазят в специална кутия. В нея аз поставям и тази своя последна бележка с надежда, че остатъците на моя кораб, носени по повърхността на океана, или ще бъдат изхвърлени на брега, или ще бъдат забелязани от някого в морето; зная, че ценностите и документите на кораба се търсят винаги в

каютата на капитана... Маслото на оцелелия по някакво чудо фенер догаря, в каяутата има вече един метър вода. Сатанинският рев на урагана и клатенето не отслабват. Чувам как грамадни вълни се търкалят горе по корпуса на «Света Ана». Ето го рухването на всички мои замисли и жалката ми гибел, затворен вътре в мъртвия вече кораб. Но колкото и слаб, колкото и нищожен да е човекът, лъч от надежда ме озарява. И ако аз самият не се спася, може би ръкописът ми ще бъде прочетен и делото ми няма да загине...

Не трябва да се бавя повече. Водата приижда все по-бързо и скоро ще залее шкафа, на който пиша прав и държа кутията с бележките. Прощавайте, неизвестни приятели! И не пазете моята тайна, както направих аз, жалкият безумец. Разкажете на света за нея. Да бъде волята господня. Амин.“

Инженерът завърши последните думи на превода и всички дълго мълчахме, покрусени от този прост разказ за ужасната катастрофа и мъжеството на отдавна загиналия човек.

Пръв наруши мълчанието механикът:

— Представете си как е писал това, затворен в загиващия кораб, при мъждукащата светлина на старинния фенер. Твърди хора е имало едно време...

— Че такива, да предположим, има и сега — прекъсна го капитанът. — Я да пресметнем: той е писал в хиляда седемстотин деветдесет и трета година — това означава, че до срещата си с нас корабът е плавал сто тридесет и три години!

— Мене ме учудва друго — каза инженерът: — погледнете ширината и дължината на мястото на катастрофата. Тя е станала някъде край Южна Африка, а ние се сблъскахме със „Света Ана“ при Курилските острови...

— Е, на това е лесно да се намери обяснението — отговори капитанът и взе голямата карта на морските течения. — Ето вижте сами. — Дебелият пръст на капитана се плъзна по сините, черните и червени ивици на синия фон на моретата. — Ето много силното течение на южните ширини. Катастрофата непременно е станала в

неговите граници, на югоизток от Кап. То върви на изток, почти до западните брегове на Южна Америка, където завива на север. Тук то се съединява с много силното южно екваториално течение, което върви на запад почти до Филипинските острови. А ето тук, срещу Минданао, е сложният кръговъртеж, тъй като тук има и други насрещни течения. Отделни течения вървят оттук на север и попадат в Куро-Сиво. Тъй че сега е вече ясен пътят на тоя плаващ ковчег...

Седналият до мене водолаз развълнувано се обърна към инженера:

— Другарю началник, значи той е загинал в каютата си?

— Разбира се.

— А защо ние с другаря старши помощник не намерихме костите му?

— Та какво чудно има тук? — каза инженерът. — Нима не знаете, че с течение на времето костите се разтварят в Морската вода? А сто тридесет и три години са достатъчни за това...

— Жестоко море! — рече ревизорът. — Довършило моряка, че и костите му не оставило!

— Защо жестоко? — възразих аз. — Напротив, приело го в себе си по-добре, отколкото земята. Нима е лошо да се разтвориш в необятния океан, от Австралия до Сахалин?

— Я го чуйте само! — опита се да се пошегува капитанът. — Просто да вземеш сам да се удавиш!

Но никой не се усмихна на шегата му. В съсредоточено мълчание се обърнахме към оцелелите листове от ръкописа.

Почеркът беше същият, но по-дребен и равен. Навярно този ръкопис е бил писан в спокойни минути на размисъл, а не в лапите на надвисващата смърт. За общо разочарование оказа се, че не могат да се прочетат дори и ония страници, които не бяха напълно повредени от влагата. Мастилото се беше разляло и избледняло. Да разберем чуждия език при това и с непознати термини и старинни обрати на речта, беше непосилна работа за нас. Отделихме ония страници, които можеха да се прочетат. Те се оказаха съвсем малко, но за щастие вървяха една след друга. Запазили се бяха само защото се намираха в самата среда на свитъка. Тъй че имахме цял, макар и незначителен къс от ръкописа. И до днес доста точно помня съдържанието му.

„... Четвъртото измерване на дълбочината се оказа най-трудно. Висилката трещеше и се огъваше. И петдесетте души на екипажа останаха без сили от работата при хоризонталния рудан. Радвах се на здравината на подпалубните напречни греди, пък и изобщо на това, че положих тъй много труд за постройката на изключително здрав кораб за дълги плавания в бурните четиридесетградусови ширини. Четири часа упорит труд — и над вълните се показва бронзовият цилиндър, мое изобретение за вземане на проби вода и други вещества от дъното на океана. Помощникът бързо завъртя висилката и масивният цилиндър увисна, като се люлееше над палубата. Изпод затвора му шуртеше съвсем тънка струйка вода, изтласквана от грамадно налягане. В този момент боцманът прехвърли ръчката на задържателя, но така несполучливо, че закачи матроса Линхъм, който се беше навел, за да прибере последната бримка на дебелото въже. Ударът попадна върху слепоочието над ухото и матросът падна като покосен. От раната бликна кръв. Обърнатите му очи и побелелите прехапани устни показваха, че е тежко ранен. Линхъм падна точно под водомерния цилиндър и водата, която се стичаше на струйка от цилиндъра, потече върху раната му. Когато притичахме и вдигнахме матроса, кръвта, кой знае защо, беше вече престанала да тече. Не мина и час и Линхъм, пренесен в лазарета, дойде на себе си. Той се поправи необикновено бързо, макар че след това страдаше от болки в главата, навярно от сътресението на мозъка. А раната се затвори и зарасна още на другия ден.

Отначало не се досетих да свържа нечувано бързото заздравяване на раната е това, че върху нея бе попаднала вода, извадена от дълбината на океана. Но матросите веднага си направиха такъв извод и по кораба се разнесе мълга за живата вода, която капитанът бе извадил от дъното на океана...

На сутринта при мене дойде матросът Смит и поиска да полекува с чудната вода гнойната рана на ръката си. Натопих кърпа в извадената вчера проба вода и му я дадох,

а сам се заех с проучването на пробата. Относителното ѝ тегло беше доста голямо — по-тежко, отколкото на обикновената морска вода. Налята в прозрачна чаша, цветът ѝ беше необикновен — със синкавосивкав оттенък. Освен това не можах да открия нищо особено дори във вкуса. Налях цялата проба в бутилка, за да я отнеса на своя приятел, учен-химик в Ебердин. Като свърших работата си, почувствувах необикновен прилив на сила, на бодрост, на някаква особена жизнерадост. Приписах това състояние на изпитата от мек дълбочинна вода и изглежда не се излъгах. Колкото се отнасяше до раната на Смит, след два дни тя напълно зарасна. Оттогава през цялото време на нашето пътуване до Англия държах в каютата си малка бутилка с чудната вода и доста успешно лекувах с нея рани и дори стомашни заболявания.

Тази проба взехме от най-дълбокото място — от голямата кръгла впадина на дъното на океана, намираща се на $40^{\circ}22'$ южна ширина и $39^{\circ}30'$ източна дължина, от дълбочина 5600 метра.

Това беше моето второ голямо откритие в океанските дълбини. Дотогава смятах за най-забележително откритие намирането на необикновено разяждащите червени кристали на дълбочина 5185 метра, северозападно от нос Бур...

Мечтаех да направя още два бързи рейса с товар за пари — проклети пари! — и след това да мога да изследвам дълбочината на океана над четиридесетградусовата ширина на юг от Кап, дето капитан Етебридж беше открил грамадни впадини на голямо разстояние. Мисля, че в тези тайнствени бездни ще намеря древни вещества, запазени в дълбината, дето няма нито течение, нито вълни, и които никога не са се появявали на повърхността...

Как би се зарадвал на моите открития великият Лаперус, който ми разказваше за своите предположения и всъщност обърна моите мисли към дълбините на южните ширини! Но смъртта рано отнесе този гениален човек, а аз считам, че е преждевременно да съобщя на света за своите

открития и няма да го направя, докато не изследвам бездните на Етебридж...”

На последната запазена страница бе подчертана датата „20 август 1791 година“, а по-нататък идваха думите: „... на сто мили източно от източния бряг на Кафърската земя срещнахме един холандски бриг^[6], чийто капитан ни събщи, че пътувал от Ост-Индия за Капщад, но бил принуден да се отклони на запад, за да избегне урагана. Преди три дни той попаднал на едно място в морето, покрито с високи стоящи вълни, като че водата била затворена в грамаден невидим пръстен. Тези вълни така започнали да блъскат неговия кораб, че капитанът се изплашил за целостта на шевовеите и опъването на въженото стъкмяване и наистина малко след това бригът започнал да пропуска вода. За щастие това място било само няколко мили в ширина и бригът, пътувайки със силен, пълен вятър, доста бързо минал тази площ от стоящи вълни. Интересно ми беше да узная, че много рядкото и почти никому неизвестно явление е било наблюдавано от този чужд на всякакви измислици прост моряк. И аз видях това явление и се досетих, че появата на такива вълни всякога на кръгла площ означава...”

На това място страницата свършваше, а с нея и всички бележки, които можахме да разчетем...

Наскоро, след като се върнах от този си рейс с „Коминтерн“ във Владивосток, получих назначение на „Енисей“ — нов параход, купен от Япония. Този товарен кораб от девет хиляди тона се преместваше в Ленинград и аз бях назначен на него за старши помощник — така да се каже, като награда за активното ми участие в спасяването на „Коминтерн“. Никак не ми се искаше да се разделям с „Коминтерн“, с неговия капитан и командата, с която бях свикнал през двете години на съвместно плаване, но интересът към новия голям рейс все пак надделя над всички други съображения. На прощалния гуляй с болка на сърцето се разцелувах със стария капитан и с всички останали другари от парахода.

По пътя „Енисей“ взеше дървен материал за Шанхай. Оттам трябваше да отиде в Сингапур за калай. След това му предстоеше отбиване на Гвинейския бряг, в Поан-Ноар, за евтина африканска мед,

която току-що беше почнала да се явява на пазара. Тъй че предстоеше ни да минем не през Суец, а през Кап, около Африка, тоест да посетим тъкмо местата на гибелта на „Света Ана“. Казано накратко, този рейс ме интересуваше извънредно много. Пренесох необемистия си багаж, в това число и калаената кутия със скъпоценния ръкопис на капитан Джесълтън, в отличната каюта на старшия помощник на „Енисей“ и до уши потънах в безкрайните и сложни дреболии по приемането на кораба. Няма какво да ви разказвам за самото плаване, което мина както на много други кораби, които денонощно пътуват по моретата на целия свят. Бях принуден да загубя доста време заедно с капитана в прочертаване на курсовете по непознати места и с товарни операции. Бурните води на четиридесетградусовите ширини се смилиха над нас и не ни причиниха големи щормови блъсканици, но все пак в момента на пристигането в Кептаун бях твърде много уморен. Много приятно ми беше, че поради необходимостта да вляза във връзка с нашите представители в Кептаун трябваше да се забавим, и можах да прекарам почти цели три дни на брега, скитайки из този очарователен град и неговите околности.

Аз не последвах обикновения обичай на моряците и замених разноплеменната суета на Едерлейстрит с усамотеното любуване на това отдалечено от моята родина кътче на земята. Величествената красота на околностите на Кептаун завинаги залегна в душата ми. Изкачил се на върха на Столовата планина, аз се любувах от височината на грамадната бяла дъга на града, която ограждаше широкия Столов залив. Наляво, далече на юг, покрай плоските стръмни планини на полуострова се простираха назъбените, сияещи на яркото слънце заливчета. Ослепителната бяла линия на пяната на прибоя ограждаше златните сърпове на крайбрежните пясъци. По-назад, към север, се простираха редица грамадни синкави планини. Хребетистата маса на островърхата Лъвска планина отделяше полумесеца на Кептаун от крайморската част на Си-Пойнт, където дори от висотата се виждаше силата на прибоя в открития океан. Слязох на другата страна на полуострова, в Майзенберг, и изпитах ласкавата нега на топлите сини вълни на Игленото течение.

По пътя, в прочутото лозе на Вандерщел във Вайнберг, пих превъзходно стогодишно вино и седнал в автомобила, неуморно се възхищавах на старинната архитектура на холандските къщи под

грамадните дъбове и под борове, които благоухаеха някак особено. В последния ден от своето пребиваване в града още сутринта взех такси и тръгнах към Морската алея — изсечен в скалите път на юг от Си-Пойнт. Червените отвесни скали на върха Чапман тънеха в пяната на ревящия прибой. Вятърът обливаше лицето ми със солени пръски. Обвеян от вятъра, ободрен от мощта на океана, аз минах склоновете на Дванадесетте апостоли и залива Камп и реших да продължа уединението си на брега на открития океан, като остана вечерта в предградието Си-Пойнт, което ми беше известно от по-предишното ми посещение на Кептаун със своята уютна кръчмица. Стъмни се. Невидимото море се обаждаше с глухия си шум. Минах по покритото с асфалт булевардче и завих надясно към познатата ми светлозелена врата, осветена от матови кълба на две коуюнки. Долната зала, любима на моряците, тънеше в тютюнев дим и беше изпълнена с мирис на вино и шум от весели гласове. Съдържателят знаеше какво трогва най-силно сърцето на моряка и една изкусна цигулка разнасяше от естрадата нежните звуци на Брамс.

Тихата и неосъзната приятна тъга на раздялата ме обхвана тази вечер. Кому от нас не се е случвало да изпита тази тъга на раздялата с място, което много му се е харесало, но му е съвсем чуждо! Ето утре сутринта вашият кораб ще отпътува и вие навярно завинаги ще се простите с прекрасния град — с града, през който сте минали като чужденец, несвързан с нищо и съвсем свободен в това отчуждение. Наблюдавали сте непознатия живот и той винаги ви се струва някак топъл, красив, какъвто навярно не е всъщност...

В такова ясно и тъжно настроение аз седнах на масичката до издатината на стената. Келнерът, привлечен от блясъка на моите флотски отличителни знаци, услужливо притича и прие поръчката ми за порядъчна порция питие, с което исках да ознаменувам своето заминаване. Разпалих лулата си и почнах да наблюдавам оживените зачервени лица на моряците и на наконтените момичета. Добрата порция ром, разреден с портокалов сок, даде желаното направление на моите мисли и аз потънах в спокойни размишления за чуждия живот и за онова възхитително право на неучастие в него, което всякога поставя зоркия чужденец на някакво по-високо в сравнение с окръжаващите го хора стъпало.

Цигулката отново запя, този път циганските напеви на Сарасате. Всякога съм ги обичал и с цялата си душа се отдадох на звуците, които говореха за стремеж към далечината, за тъгата на раздялата и за неясната мъка по неразбираемото... Мелодията прекъсна. Сепнах се и започнах да ровя в джоба си за кибрит. В това време на естрадата излезе ниска девойка. Почувствувах, както казват французите, пробождаме в сърцето, — такава неочаквана и неподходяща за тази кръчмица ми се стори нежната и светла красота на девойката. Трудно ми е да я опиша, пък може би и няма защо. Посрещната с одобрителен шум, девойката бързо се приближи до края на сцената и запя. Гласът ѝ беше слаб, но приятен. Изглежда, че публиката обичаше пеенето ѝ, защото в залата бързо настъпи тишина. Тя изпя няколко песни, доколкото разбрах — с тъжно любовно съдържание. Хареса ми някак тънката, особена обработка на мотива, която беше характерна за нейното изпълнение. Когато се скри зад кулисите, гръм от ръкопляскания и възторжени викове я извикаха обратно. Тя отново се появи, този път в твърде деколтиран костюм. Започна да танцува с почукване на токчетата и с повтаряне на някакви закачливи куплети под одобрителния смях на присъстващите. Но тънката красота на девойката така не отиваше на този танц и на куплетите, че почувствувах нещо като лека обида и като се отвърнах от естрадата, почнах да си наливам вино... След това почнах усилено да си разпалвам лулата, извадих си часовника... и изведнъж така бързо се обърнах към естрадата, че дори не видях колко е часът. Девойката отново беше променила костюма си. Този път тя беше в черна кадифена рокля с дантелена якичка, която ѝ придаваше някакъв старинен и трогателен вид. Зает с лулата си, изслушах началните думи на песничката, която тя пееше сега. Но когато през чуруликащата мелодия до съзнанието ми достигна името на кораба „Света Ана“, напрегнах слуха и вниманието си, за да следя бързото темпо на песента. И наистина в песента се говореше за безстрашния капитан Джесълтън, който пребродил южните морета, за високите мачти на кораба „Света Ана“ и — представете си моето учудване! — за това, че около острова на Тайните капитанът гребнал жива вода, която весели живите и оживява мъртвите, но след това изчезнал безследно заедно със своя кораб. Песничката свърши, девойката се поклони и тръгна да

си ходи. Аз се отърсих от неволното вцепенение, скочих и почнах така силно да викам „бис“ че учудих съседите си.

Девојката погледна към мен, като че се учуди, усмихна се, поклати отрицателно глава и бързо напусна сцената. Опомних се и малко се посмутих, защото сам аз не търпя буйните прояви на чувства. Но песничката на девојката не ми позволяваше да мисля за нищо друго. Блъсках си главата, стараейки се да отгатна връзката между загиналия кораб и певачката в кейптаунската кръчмица. Желанието ми да намеря девојката и да я разпитам за всичко порасна и се засили. И в същия миг, като подигнах очи, я видях точно пред себе си.

— Добър вечер — тихо каза тя. — Хареса ли ви моята песничка?

Станах и я поканих на масичката си. Повиках келнера, поръчах ѝ коктейл и едва тогава я погледнах в лицето. Уморена бледност го заливаше и говореше за нездрав живот. Забавният начин да повдига презрително нагоре крайчеца на красивото си носле се разхубавяваше от мила и като че ли смутена усмивка. Гладката кадифена рокля прилепваше на тялото ѝ и подчертаваше високия ѝ бюст.

— Вие не сте словоохотлив, капитане — каза насмешливо девојката, като повиши званието ми. — Кой сте вие, коя е вашата родина?

Като узна, че съм от Съветска Русия, девојката започнала ме гледа с нескриван интерес. Аз от своя страна я запитах как се нарича и сърцето ми неволно заби по-силно, когато тя отговори:

— Ен (Ана) Джесълтън.

Тя започна да ме разпитва за моята далечна родина. Но аз ѝ отговарях едносрично, напълно погълнат от мисълта за протегнатите през годините нишки на съдбата, които така странно свързваха тази девојка с моята находка в потъналия кораб. Най-сетне, издебнал момента, аз я запитах за домашните ѝ и за родството ѝ с капитана, за когото пееше в песничката. Изразителното лице на Ен изведнъж стана затворено и високомерно и тя нищо не отговори. Продължавах да настоявам, като същевременно направих намек, че се интересувам от капитан Джесълтън не току-така и че по силата на особени обстоятелства имам право на това.

Девојката рязко се изправи и големите ѝ очи ме погледнаха с явно недоброжелателство.

— Чувала съм, че русите са внимателни, деликатни хора — разчленено каза тя. — Но вие... вие сте като всички други. — И малката ѝ ръка обгърна в кръг шумната и задимена зала.

— Чуйте, Ен — опитах се да протестирам аз, — ако знаехте от какво е предизвикано любопитството ми, бихте...

— Все едно — прекъсна ме тя, — не искам и не мога да говоря с вас за важни неща, за свои неща, тук и когато съм... — Ен заекна, после отново продължи: — А ако мислите, че вашите пари ви дават право да се вмъквате в душата ми, лека нощ, днес нямам настроение!

Тя стана. Станах и аз, ядосан от нелепия обрат на нещата.

Ен погледна огорченото ми лице, очите ѝ се смекчиха и с мило изражение ме помоли да я изпратя до къщи. Платих и излязохме заедно. Дъхът и шумът на близкото море веднага ни обгърнаха. Когато пресичахме широката пуста улица, аз хванах Ен под ръка. Вдясно, в далечината, като тъмна маса се спущаше към морето нос си вляво, зад осветените от електрическото зарево покриви на къщите и зад тъмната зеленина на Грийн-Пойнт, блестеше фарът на Сигналния хълм. Навлязохме в сянката на една алея от малки дървета и без всякакъв предговор почнах да разказвам за последното си плаване на „Коминтерн“ и за приключението с потъналия кораб. В заключение казах, че бележките на капитан Джесълтън сега се намират в моята каюта. Ен слушаше, без да ме прекъсва. Разказът както изглежда силно ѝ действа. След това тя неочаквано спря до вратичката на малка градинка пред една тъмна къща. Светлината на един фенер на висок стълб проникваше през короните на ниските дървета и добре видях големите печални очи на девойката. Тя ме гледаше втренчено и изражението на очите ѝ никак не отговаряше на насмешливия тон в гласа ѝ:

— Да, вие без съмнение сте истински моряк, щом можете така хубаво да измисляте...

Ен се разсмя тихо, хвана се за копчето на китела ми, повдигна се леко на пръсти и ме целуна... В същата минута се скри зад вратичката в сянката на дърветата, където не достигаше светлината на фенера.

— Ен!... Една минута! — извиках аз, обхванат от вълнение.

Никой не ми отговори. Постоях около половин минута с неопределено чувство на разочарование. След това си тръгнах и едва направил няколко крачки обратно по алеята, бях спрял от гласа на Ен:

— Капитане, кога заминава вашият кораб?

Погледнах светещия циферблат на часовника си и сухо отговорих:

— След четири часа... Какво искате от мене, Ен?...

Отговор не последва. Чух само лекия шум на захлопната врата...

Да отида на кораба, беше още рано, а не ми се щеше да се върна в кръчмицата. Тръгнах бавно край морето към ярката мигаща звезда на Сигналния хълм. Покрай планината до пристанището нямаше повече от четири километра. Извървах целия този път със смътното чувство за някаква загуба. По нагорницето към Грийн-Пойнт ме прегърна вятърът, долетял от ширинето на открития океан. И както много пъти дотогава, дребни ми се сториха всички огорчения пред лицето на океана... На разсъмване излязох на широката алея между дока Виктория и нос Муайл, а след още половин час спокойно разглеждах пурпурните гребени на вълните в залива в очакване на катера. „Енисей“ още вчера се бе преместил в предпристанището, готов за тръгване на далечен път.

Върнах се на кораба, слязох в каютата си и легнах на дивана. Изходното дежурство беше на капитана, но не ми се искаше да спя. Подложих главата си под крана, след това пих горещо кафе и се изкачих на горния мостик — да се полюбувам на града, чието очарование залегна дълбоко в душата ми след двете посещения. Искаше ми се по-дълго време да поживея тук, в подножието на фантастичните планини, в тясна близост с океана. Синината на залива, прорязан от правите линии на два вълнолома, беше оброчена от амфитеатъра на белите къщи на града. Още по-нагоре идваше линията на гъстата зеленина, на грамадните дървета, над която се издигаха синкавосивите стръмнини на Пик Дявол и на Столовата планина, съставлящи исполинската връхна част на амфитеатъра. Вдясно, зад стръмната дъга на брега, се скриваше Си-Пойнт.

Силен удар на носовата камбана извести, че котвата се е изправила. Чу се свирката на кораба, шумът на хоризонталния рудан, обикновените думи: „Котвата чиста!“ — и „Енисей“, като се развърташе и сигналуваше, започна да увеличава хода си.

Времето течеше и ослепителното слънце жареше палубата, когато „Енисей“ измени курса си и се отклони към север. Очертанията на трите планини на Кептаун постепенно потънаха в морето и се

скриха зад вълните. Сменил капитана, аз стоях на мостика. Широко усмихнат, капитанът се приближи към мене с някаква хартийка в ръка: „Получих това, но то навярно е адресирано до вас — ненапразно толкова време се губехте из града“.

В недоумение взех от него телеграмата, която току-що бе приета от радиста: „До капитана на руския кораб. Съжалявам за вчерашното, трябва да се видим, непременно ме потърсете, когато дойдете пак. Ен.“ За един миг видях пред себе си очарователното лице на девойката... Чувството на загуба отново ме обхвана. Но аз преодолях очарованието и спокойно сгънах телеграмата. Бях уверен, че съм се разделил с Кептаун за много години, ако не завинаги. Няма да мога дори и да ѝ отговоря, тъй като не се беше сетила да ми даде адреса си... Вдигнах ръка и разтворих пръсти. Силният морски вятър грабна в миг телеграмата, завъртя я и я спусна в пяната зад винта...

Щом пристигнах в Ленинград, веднага се заех с работа. Морските специалисти, с които говорих за откритието на Джесълтън, само недоумяваха и се съмняваха. Но по съвета на един приятел се обърнах към знаменития геохимик, академик Вересков. Старецът извънредно много се въодушеви от моя разказ и обясни, че в океанските котловини, образувани в най-стари времена, непременно можем да намерим отдавна изчезнали от повърхността на земята вещества — минерали и газове с твърде различни от сега известните им физически и химически свойства. Но трябва да ги търсим в древните бездни, много редки в световния океан, но познати тъкмо в областта на южните ширини между Австралия и Африка. Обаче на моя въпрос за непосредственото значение за науката на намерения от мене ръкопис академикът се ограничи с неопределената забележка, че указанието за ширината и дължината има известно значение. След това ученият ми каза, че никой не ще се залови да прави каквито и да било заключения въз основа на данни, получени по толкова необикновен път. Проверка на откритията на Джесълтън би могла да направи специална експедиция, но все пак: кой ще се залови да екипира скъпо костуваща далечна експедиция, като се ползува от толкова съмнителни указания?... На излизане от учения почувствувах същата тъга на разочарование и загуба, както в далечния Кептаун. Онова, което ми изглеждаше безусловно ярко и важно, някак изведнъж помръкна и аз

разбрах, че колкото по-невероятна и чудна е една срещната в живота случайност, толкова по-трудно е да разкажеш убедително за нея...

---

[1] Траверз — направление перпендикулярно на курса на кораба или на неговата диаметрална плоскост. Б.пр. ↑

[2] Склянка — промеждутък от време, равен на половин час, отбиван с камбанен звън. Б.пр. ↑

[3] Странично стърчило — хоризонтална обла греда, която се поставя перпендикулярно на корабната стена над водата и служи за завързването на корабните лодки, когато корабът е на котва. Б.пр. ↑

[4] Люк — отвор в палубата за влизане в кораба. Б.пр. ↑

[5] Секстант — морски ъгломерен инструмент. Б.пр. ↑

[6] Бриг — двумачтов ветроходен кораб с напречни ветрила и с наклонник на главната мачта. Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.